

1797. פתח שערי שמים: נאמר בגמרא שמים שנחרב בית המקדש, ננעלו שערי תפילה, ואף על פי ששערי תפילה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו (ב"מ נט,א). על זה אומרים בסליחות: 'פתח שמיא לצלותיך': א. גם כי יגלו שמים עוונינו לבלתי נתון דרך לתפילתנו, אתה ה' ברחמיך פתח אותם. ב. מכיוון שמים שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה, לכן אנו מבקשים רחמים שהקב"ה יפתח את השער ויקבל את תפילתנו (אדון הסליחות, עמ' שה).

1803. דברים שרואים מכאן לא רואים משם: כאשר בונים בית, יש הבדל בין התיאוריה למציאות. אין סיכוי שהשרטוט יהיה דומה במאה אחוז לביצוע בפועל, ישנם דברים שכלל לא עלו בתכנון הראשוני. בדומה לכך, אפשר היה לחשוב, כי התכנון והביצוע של המשכן לא יכולים להיות דומים. התכנון נאמר בהר סיני במקום שנראה תיאורטי ורחוק לגמרי מהמציאות ולכאורה בביצוע אמורים להיות שינויים רבים. על האדם אפשר לומר שדברים שרואים מכאן, לא רואים משם, אבל ביחס לבורא העולם אין כאן ושם כל מה שהוא אומר, אלו דברים שרואים מכאן (דרשה לכל דורש א, עמ' 281).

1805. חיוב טבילה במלקחיים למנגל: הכלל הוא שכל כלי הנוגע במאכל ואין המאכל צריך עוד תיקון אחר - טעון טבילה, ולפי זה גם מרדה להוצאת פת מהתנור, מלקחיים למנגל ולקוביות סוכר וקרח צריכים טבילה בברכה (באר מים חיים ו,כב). יש אומרים שמרדה טעון טבילה ללא ברכה ולשיטתו נראה שהוא הדין גם למלקחיים וכיוצ"ב (פ"ח קכ,טו). אני הקטן, נוטה לומר ללא ברכה (הרב הלוי).

1807. שתיית מי אקווריום: הגמרא מספרת על עכבר שנפל לשיכר, וכתוצאה מכך רב אסר את השיכר (ע"ז סח,ב). עכבר זה שהיה בתוך השיכר יום שלם, לפיכך נחשב ככבוש במאכל הפולט טעם איסור לתוך האוכל (רא"ש ע"ז ה,יא). יש אומרים שדווקא בעל חיים מת, אוסר ולא בעל חיים חי (שו"א ומשיב מהדו"ג א,מג). ויש אומרים שגם בעל חיים חי פולט טעם אסור (חת"ס יו"ד ב,צד), אך בבעלי חיים החיים בים אינם פולטים טעם למים (מהר"ם שיק, תלמי החת"ס, יו"ד קא) ולפיכך עקרונית ניתן לשתות מי אקווריום.

1811. ברכת סלט פירות שיש בו פירות וירקות: יש אומרים שיש לברך ברכה אחת לפי הרוב בסלט (משנ"ב ריב,א), ויש אומרים לברך על כל מין בנפרד, אם המין השני ניכר ומובדל לעצמו (חיי אדם הובא בביאור הלכה ריב), יש שחששו לדעה הזאת לברך על כל מין בנפרד אם הם ניכרים לעין (הליכות עולם ב, עמ' צט). מקובל לברך על כל מין בנפרד אם הם ניכרים בפני עצמם, לדוג' תפוח ובננה (הרב הלוי).

1815. גנב מן השולחן שבחנות: גנב שנכנס לחנות, לקח כסף מהשולחן שהניח שם אחד הלוקחות, טרם שהמוכר לקח לידיו והכניס לקופתו. בעל החנות טוען שהכסף גנב מהלקוח, ואילו הלקוח טוען שהכסף שייך לבעל החנות ונגנב ממנו. מצד אחד, השולחן אינו מקום המשתמר שכן הוא מקום פתוח ומצויים בו לקוחות רבים, ולכן בעל החנות לא קנה את הכסף, מאידך גיסא, נאמר בהלכה, שאם החצר שאינה משתמרת סמוכה לבעליה, כגון שהוא עומד סמוך בצד אותו רשות, היא יכולה לקנות עבור הבעלים ולכן השולחן נחשב כחצר הראויה לקניין והכסף נגנב מבעל החנות (שו"ע חו"מ ה,א).

1812. חיוב בני הבית ביחס לקבלת שבת מוקדמת של הבעל: אשה המקבלת שבת מוקדם בהדלקת הנרות, אין זה מחייב את שאר בני הבית עד שיאמרו 'ברכו' של תפילת ערבית (רמ"א או"ח רסג,י). אם הבעל קיבל שבת מוקדם, יש אומרים שכל בני הבית נגררים אחרי 'גדול הבית' אפילו רוב בני העיר עדיין לא קיבלו שבת (פרמ"ג מ"ז רסג,א; שבט הלוי ז,לה), ויש אומרים שמשמע שדווקא היחיד נגרר אחר רוב הציבור, ואין האשה נגררת אחר בעלה (באר משה ב,יז). בדרך זו יש אומרים שמכיוון שזהו דין דרבנן יש לסמוך על המקילים, שאין האשה נגררת אחר בעלה (חזו"ע שבת א, עמ' רפח). פוק חזי מאי עמא דבר, ובעל המקבל שבת מוקדם, אין זה מחייב את בני הבית (הרב הלוי).

1808. תהליך ייצור הדבש: בתהליך ייצור הדבש, הדבורה יוצקת מגופה את הדבש לתוך תאים קטנים, וכאשר החלה מלאה בדבש, מפרידים ממנה את הדבש. בימינו מבוצעת הפרדה זו על ידי מכונה, המסובבת את חלת הדבש במהירות וגורמת לטיפות הדבש להינתק, בעבר היו עושים את זה בשיטה ידנית. בדבש מעורבת פסולת של חלקי דבורים וחלקי חלה ולכן הדבש עובר תהליך סינון וניקיון.

1809. אכילת דבש לפני סינון: בדבש לא מסונן, יש שאריות מגוף הדבורה. רבים מן הפוסקים התירו את אכילת הרגליים ולא גוף הדבורה: א. רגלי הזבובים או הכנפיים נחשב כעפר בעלמא, בדומה לעצמות חמור שאין איסור תורה באכילתו (רא"ש ע"ז ה,יא). ב. חומר הדבש מעכל את אותו גוף והופך אותו לדבש (שו"ת הרשב"א א,פ). יש שאמרו שהטעם היצא מרגלי הדבורים וכדו' מותר ולכן אם מרתחים את הדבש הטעם מותר, משום שהוא נותן טעם לפגם (שו"ע יו"ד פא,ח), משום כך יש שכתבו שאם הדבש נמכר לפני סינון, יש לכתחילה להרתיח את הדבש היטב כדי שיוכל אח"כ לסננו (ילקו"י יו"ד פא,לט).

1792. שופטים בכל שעריך: אמרו חז"ל, שאם לא ניתנה התורה, היינו לומדים צניעות מחתול [שאינו מטיל רע בפני אדם ומכסה צאתו], גזל מנמלה [שאינה גוזלת מחברתה], עריות מיונה [שנאמנת לבן זוגה], דרך ארץ מתרנגול [שמפייס ומבטיח] (עירובין ק,ב). שמא יאמר אדם, אם כך, בשביל מה ללמוד תורה, ומדוע צריכים שופטים? אולם בעלי החיים הנ"ל יש בהם גם תכונות רעות. החתול גם שורט, טורף, חוטף וזולל. נמלה גוזלת מבעל השדה, היונה חיה מן הגזל, התרנגול נואף ומפיח כזבים, לפיכך אמרה תורה: 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' שהם יורו לאדם את הדרך למצוות שבין אדם לחברו ובין אדם למקום, מידות ומוסר (אורה וקדושה דברים, שופטים).

הלכה בהרחבה: הערות והארות לגבי סליחות

נהג הספרדים להתחיל סליחות מתחילת אלול, והאשכנזים נוהגים לומר באופן קבוע במוצ"ש הקרוב לר"ה בתנאי שיש ד' ימים לפני ר"ה. בקרבן עולה יש לבקר אותו ד' ימים לפני שמקריבים אותו, ולכן אם יש ד' ימים לפני ר"ה מתחילים במוצ"ש אחרת, מתחילים במוצ"ש לפני כן.

הערות הקשורות לסליחות: א. הטוב ביותר לומר סליחות באשמורת הבוקר שהוא זמן של רחמים. ב. עדיפות שניה לומר בחצות הלילה, ואין לומר י"ג מידות לפני חצות ובמיוחד בספרי המקובלים בשו"ת הרמ"ז ובשע"ת כתב שמי שיאמר לפני חצות הוא מקצץ בנטיעות. ג. עדיפות שלישית לומר סליחות ביום לפני מנחה. ד. הרב פיינשטיין אומר שניתן לומר סליחות לפני חצות הלילה, אך המקובלים כתבו דברים קשים כנגד זה, ויש ספרים שנכתב בהם שאדם ידיר רגליו משם.

יש לציין שי"ג מידות ובפרט בארמית אין לאומרם ביחיד. יכול להרהר את הי"ג מידות בליבו או שיאמרם בטעמי המקרא, החידוש הגדול שאפשר להפסיד ב'ונקה'. יש עוד כמה פסוקים שאומרים חלקי פסוקים כמו שויתי ה' לנגדי תמיד, על כן ברח ה' ויקדשו, כי אתה ה' מחסי. יש מקום להקל במיוחד אם הטעם שמתחתיו הוא אתנחתא או שזה מקובע במטבע הברכה.

פרשת שופטים: כל אחד עולם ומלואו

רשת השבוע עוסקת בין השאר בדיני מלחמה, ולא לחינם היא צמודה לפרשת "כי תצא למלחמה". בין שתי הפרשיות העוסקות בהלכות מלחמה נמצאת פרשת החלל - "כי ימצא חלל באדמה". מדוע פרשה זו מופיעה במקום זה?

במלחמת יום הכיפורים השתתפתי בלחימה בזירה הצפונית, מול סוריה. הייתי בחטיבת שריון ותפקידנו היה להשתתף בקרבות הבלימה מול סוריה, ואחר כך בפריצה. בקרב הפריצה הצמידו אותנו לחטיבה 7, שהייתה חטיבה צעירה, ואנו היינו בטנק הראשון שפורץ. צירפו אלינו נוכרי שהיה אמור לפוצץ את המוקשים. כשנכנסנו לסוריה, מיד לאחר שחצינו את הגבול - היו פיצוצים מכל עבר, ומיד חטיבה 7 הסתערה, עקפה אותנו, והתפרסה היטב בחזית. התפקיד שלנו היה רק לפרוץ את הדרך, וברוך ה' עשינו זאת ללא קרבנות. כשהגענו לאחד הכפרים, שמענו בקשר על חלל אחד מחטיבה 7, כתוצאה מטעות - פליטה של אחד מכוחותינו. בעוונותינו הרבים, התייחסנו לבשורה הזאת באדישות, כיון שבפריצה הכינו אותנו לאפשרות של קרבנות רבים, ולכן אמרנו לעצמנו "לא נורא, חלל אחד". אך לפתע שמתי לב לחומרת האדישות הזאת. עולם מלא הלך! במלחמה יש הרוגים ופצועים, והחושים מתכהים, עד שאנשים נהיים אדישים לחיי אדם.

לכן התורה באה ואומרת: דע לך, שגם כשאתה יוצא למלחמה, וחושים קצת מתכהים - אל תהיה אדיש אם יש חלילה חלל בשדה! אדרבה, צריך לעשות מזה רעש גדול! בית דין יוצאים למקום שהחלל נמצא, החכמים והרב הראשי באים ומוודים את המרחק לערים שסביבות החלל, ורק אם הם מסוגלים לומר בסופו של דבר "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו" אזי הקב"ה מכפר להם. אסור שתהיה חלילה הרגשה או תחושה שחיי אדם זה עניין של מה בכך. לכל אחד יש נשמה, כל אדם הוא עולם מלא, וצריך לתת לכל אחד את היחס הראוי בחייו ולאחר מותו. אדרבה! צריך לשמור על האדם בחייו יותר מאשר לאחר מותו.